

**Голові спеціалізованої вченої ради
К 70.895.01 Хмельницького університету
управління та права ім. Л.Юзькова,
доктору юридичних наук, професору,
заслуженому юристу України
О.М.Омельчуку**

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата наук з державного управління Харченко Юлії Петрівни на дисертаційну роботу Ярмолинської Ілони Валентинівни “Механізми державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні”, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління

Ступінь актуальності теми дослідження

Наслідком глибоких трансформаційних змін та переходу до лібералізації економічних відносин є значна деформація в Україні інституту сім'ї. Втрата робочих місць, обмеженість державних гарантій на освіту, охорону здоров'я, придбання житла руйнують суспільну свідомість, родинні цінності, призводять до зневіри в майбутньому. Загострення проблем батьківського піклування за дітей, влаштування їх до інтернатних закладів, поширення дитячого сирітства, бездоглядності та безпритульності збільшують потребу інституційного догляду, тим самим нівелюються сімейні цінності, зростає кількість соціального сирітства.

Теоретико-методологічні та практичні пошуки вирішення зазначеної проблеми в Україні засвідчують, що поряд з об'єктивними чинниками політичного, соціального та економічного характеру, причиною такого стану є недосконалість державних механізмів у сфері попередження сімейного неблагополуччя, відсутність належної взаємодії органів, дотичних до проблем дитинства, превалювання превентивних дій над системними, невідповідність існуючої моделі профілактичної роботи сучасним викликам.

Особливої актуалізації вказані питання набувають у час децентралізації владних повноважень під час впровадження адміністративної реформи в Україні.

Попередні спроби реформування сфери інституційного догляду та виховання дітей (далі ІДтаВД) в результаті дещо привернули увагу громадськості та органів державної влади щодо неефективності інституційного

виховання дітей, проте не змогли подолати опору з боку працівників сфери та докорінно змінити погляди щодо соціального захисту і захисту прав дітей, які виховуються у закладах інституційного догляду та виховання.

Концептуальні підходи до процесу реформування системи ІДтаВД закладені в Національній стратегії реформування системи інституційного догляду та виховання дітей на 2017–2026 роки, де визначено цілі та пріоритетні напрями проведення реформи у сфері ІДтаВД, що передбачає заходи щодо перетворення застарілої системи ІДтаВД на систему формування особистості дітей, позбавлених батьківського піклування, у сімейному середовищі та соціальної адаптації дітей з інвалідністю. Реформування закладів інституційного догляду та виховання дітей та проведення їх поступової ліквідації визначено одним із пріоритетних напрямів держави.

Відповідно, можна констатувати, що обрана Ярмолинською І.В. тема дисертаційного дослідження є безумовно актуальною й зумовленою сучасними потребами розвитку науки і практики державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність

Аналіз змісту дисертаційної роботи, автореферату і наукових публікацій Ярмолинської І. В. дають змогу зробити висновок про те, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх вірогідність забезпечені:

- коректністю визначення об'єкту і предмету дослідження (стор. 20), об'єкт і предмет дослідження пов'язані з метою дослідження та являють собою логічну єдність;

- професійним вирішенням автором низки теоретичних завдань (стор. 20), що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, та адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його;

- використанням широкої джерельної бази за темою дисертаційної роботи (закони України, нормативні акти Кабінету Міністрів України, міжнародні нормативно-правові документи у сфері інституційного догляду та виховання дітей, наукові розробки вітчизняних і зарубіжних учених у сфері державного управління, аналіз соціальних звітів за 2016–2018 рр., власні наукові публікації автора та ін.);

– застосуванням автором комплексу сучасних загальнонаукових та спеціальних методів і підходів, що дало змогу систематизувати емпіричну інформацію щодо механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні;

– всі висновки дисертації ґрунтуються на критичному аналізі наукових робіт та нормативно-правових актів.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна одержаних результатів визначається насамперед тим, що дисертаційна робота є першим комплексним дослідженням механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні, у якому виявлено проблеми щодо організації та здійснення соціального захисту дітей, які виховуються в закладах, що здійснюють інституційний догляд та виховання та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо підвищення якості надання послуг (соціальних, освітніх, виховних, юридичних, медичних, реабілітаційних) у сфері інституційного догляду та виховання дітей.

Зокрема дисертантом уперше теоретично обґрунтовано інтегрований управлінський підхід у сфері інституційного догляду та виховання дітей, який базується на засадах холізму і синергії щодо розроблення та застосування механізму координації та взаємодії між органами виконавчої влади та місцевого самоврядування, до компетенції яких віднесено функції, пов'язані із управлінням закладами, у яких здійснюється інституційний догляд та виховання дітей (стор. 106-112).

У результаті здійсненого дослідження автором визначено механізми державного управління у сфері ІДтаВД в Україні, що найважливішими для цієї сфери є організаційний, правовий, соціальний, фінансовий, мотиваційний та інноваційний, а також з'ясовано їх роль у системі державного управління в цій сфері.

Однією з найбільш цікавих, з практичного погляду, є та частина дисертаційного дослідження, у межах якої автор розглядає основні напрями та шляхи вдосконалення механізмів державного управління у сфері ІДтаВД в Україні (стор. 146-178).

До вагомого теоретичного доробку автора також можна віднести розроблення проекту Концепції громадського контролю за дотриманням прав дитини в закладах інституційного догляду та виховання дітей в Україні (стор. 205-213).

На схвальну оцінку також заслуговують результати проведеного аналізу щодо прогресивного міжнародного досвіду реалізації механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні

(стор. 127-136).

Підсумовуючи вищевикладене, слід відзначити, що дисертаційна робота Ярмолинської Ілони Валентинівни є самостійним і структурно завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту й, безперечно, має постульовану саме автором науково-теоретичну та практичну цінність.

Теоретична значимість роботи полягає в обґрунтуванні механізмів державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні та розробленні науково-практичних рекомендацій щодо забезпечення реалізації державної політики у сфері соціального захисту дітей, які виховуються в закладах, що здійснюють інституційний догляд та виховання.

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковано в 13 наукових працях, зокрема: у 6 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України з державного управління; у одні науковій праці – у зарубіжному виданні, у 6 тезах доповідей – у матеріалах науково-практичних конференцій.

Кількість, обсяг та зміст друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата наук і надають авторові право публічного захисту дисертації.

Практичне значення і впровадження результатів дослідження

Як свідчать відповідні довідки про впровадження, що додаються, окремі положення, висновки й рекомендації дисертаційного дослідження були використані у роботі Хмельницького Центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій. Зокрема, під час підготовки й проведення лекцій, круглих столів, практичних занять для директорів центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, керівників відповідних комунальних закладів органів місцевого самоврядування; у процесі підготовки навчально-методичних, інформаційно-довідкових матеріалів для практичної роботи працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді Хмельницької області. Також наукові здобутки дисертації були використані Фондом соціального захисту інвалідів Міністерства соціальної політики України під час виконання державних програм щодо соціального захисту дітей з інвалідністю під час проведення проінформаційного семінару для осіб з інвалідністю, дітей з інвалідністю та їхніх батьків; Інститутом законодавства Верховної Ради України під час законотворчої діяльності, куди автор надав пропозиції щодо потреби розроблення та прийняття комплексного законодавчого акта, який би чітко визначив правові засади забезпечення ефективності та якості процесів формування та реалізації державної соціальної політики у сфері інституційного догляду і виховання дітей; Хмельницьким

інклюзивно-ресурсним центром № 1 щодо створення відповідних соціальних послуг для дітей з особливими потребами, які реалізують їх право на здобуття дошкільної та середньої освіти.

Оцінка оформлення дисертації та змісту автореферату

Оформлення дисертації та автореферату виконано згідно з чинними вимогами та не викликають зауважень. Детальний аналіз поданих рукопису та автореферату дисертації дає підстави констатувати ідентичність автореферату й основних положень дисертації. Наведені в авторефераті наукові положення, висновки і рекомендації повним обсягом розкрито й обґрунтовано в тексті дисертації. Дисертаційна робота Ярмолинської І. В. “Механізми державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні” за своїм змістом та одержаними результатами відповідає паспорту спеціальності 25.00.02 – механізми державного управління.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Незважаючи на те, що дисертаційне дослідження проведено в цілому на належному науково-теоретичному рівні, окремі його положення є дискусійними та потребують уточнень і аргументації.

1. На нашу думку, робота була б змістовно багатшою, якби автор навів історичну ретроспективу створення та реформування діючих суб'єктів системи інституційного догляду та виховання дітей в Україні, використав аналіз їх ефективності, зокрема, інституту Уповноваженого Президента України з прав дитини та громадських рад, які і нині діють при Міністерстві освіти і науки України, Міністерстві охорони здоров'я України, Міністерстві соціальної політики України.

2. У другому розділі дисертації «Сучасний стан державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні та країнах ЄС» необхідно було б представити алгоритм оцінки ефективності державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні, зміст критеріїв ефективності та процедуру їх визначення.

3. Вважаємо за доцільне доповнити представлену автором у розділі 3 (стор. 180–188) та додатку Б роботи «Концепцію громадського контролю за дотриманням прав дитини в закладах інституційного догляду та виховання дітей в Україні» у частині розвитку відповідного соціального механізму положеннями щодо розвитку громадянських компетентностей, які визначено у Хартії Освіти для демократичного громадянства та Освіти з прав людини Ради Європи.

4. У дисертації доцільно було б надати прогнозовану оцінку впливу процесів децентралізації на механізми державного управління у сфері

інституційного догляду та виховання дітей в умовах ігнорування потреб дитини та соціальних конфліктів.

Висловлені зауваження відтворюють творчий характер роботи, суттєво не впливаючи на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Ярмолинської І. В. та характеризують значну складність та актуальність досліджуваної проблематики.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Ярмолинської Ілони Валентинівни є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, що має суттєве значення для галузі науки "Державне управління". На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Ярмолинської І. В. "Механізми державного управління у сфері інституційного догляду та виховання дітей в Україні" відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13, 14 "Порядку присудження наукових ступенів", затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (із змінами та доповненнями), а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з державного управління за спеціальністю 25.00.02 – механізми державного управління.

Офіційний опонент –

доцент кафедри менеджменту та державної служби
Чернігівського національного технологічного університету,
кандидат наук з державного управління

[Handwritten signature]

[Handwritten signature]

Ю.П.Харченко